

dr hab. Magdalena Zubańska
Katedra Kryminologii i Kryminalistyki
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Olsztyn, dnia 21 listopada 2024 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr. Piotra Peterka pt. *Metody działania sprawców przestępstw popełnianych z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych* przygotowanej pod kierunkiem dr. hab. Marka Leśniaka w Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Katowice 2024 rok.

I. Podstawa opracowania recenzji. Ogólna charakterystyka rozprawy

Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska mgr. Piotra Peterka zatytułowana: *Metody działania sprawców przestępstw popełnianych z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych*. Opracowanie liczy 405 stron. Promotorem pracy jest Pan dr hab. Marek Leśniak. Podstawę formalną recenzji stanowi Uchwała nr 104/2024 Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 24 września 2024 r.

Celem recenzji jest odpowiedź na pytanie, wynikające z przepisów, czy przedmiotowa rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a doktorant wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Recenzję przygotowano w oparciu o wnikliwą analizę przedmiotu badań, celów i problemów badawczych, postawionych hipotez, metodyki prowadzonych badań oraz wartości merytorycznej i formalnej przedmiotowej rozprawy.

II. Problematyka badawcza, cele rozprawy, sformułowane hipotezy. Zastosowane metody badawcze

Poruszona w przedmiotowej rozprawie problematyka wpisuje się w dyscyplinę: nauki prawne.

Sytuację problemową zaprezentowano we wstępie rozprawy. Doktorant racjonalnie uzasadnił potrzebę podjęcia badań w obszarze tematycznym, któremu rozprawa jest poświęcona. Zamiar badawczy dotyczy aktualnie stosowanych zabezpieczeń transakcji dokonywanych z wykorzystaniem bankomatów oraz elektronicznych instrumentów

płatniczych; zagrożeń związanych z używaniem bankomatów, wpłatomatów oraz wszelkiego rodzaju kart bankomatowych, debetowych, płatniczych i innych. Celem Doktoranta było znalezienie odpowiedzi na pytania, cytat:

1. Jak kształtują się i jaki jest aktualny poziom zagrożeń dla transakcji realizowanych z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych?

2. Jaki jest aktualny poziom zabezpieczeń transakcji realizowanych z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych przez pryzmat aktualnych zagrożeń przestępczych?

3. W jaki sposób aktualny system prawny realizuje funkcje prewencji ogólnej i szczególnej prawa karnego?

4. Jaka jest aktualna taktyka czynności wykrywczych, w tym prowadzenia dowodów procesowych w sprawach o przestępstwa, gdzie przedmiotem zamachu lub narzędziem przestępstwa są elektroniczne instrumenty płatnicze?

5. Kim są i jak identyfikować sprawców przestępstw popełnianych z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych, a profilowanie geograficzne?

Szczegółowe pytania badawcze sformułowano w empirycznej części rozprawy (s. 246–248).

Rozwiązanie postawionego problemu i weryfikację hipotez determinuje dobór odpowiednich metod, technik i narzędzi badawczych. W pracy wskazano metody, narzędzia i techniki badawcze; Doktorant poświęcił tym zagadnieniom podrozdział 11.2 pracy. Z kolei w podrozdziale 11.3 przedstawił dość szczegółowo materiał badawczy. Konkludując, metody badawcze dobrano trafnie. Ich zastosowanie pozwoliło ostatecznie na osiągnięcie celu, który Doktorant wyznaczył.

III. Struktura rozprawy i zawartość merytoryczna

Recenzowana rozprawa doktorska składa się ze wstępu, części teoretycznej (składającej się z dziesięciu rozdziałów), części empirycznej (składającej się z czterech rozdziałów) i zakończenia; zamieszczono ponadto bibliografię, spis tabel, zdjęć, wykresów oraz akt spraw sądowych. Uwagę zwraca usystematyzowana bibliografia.

We wstępie zarysowano tło badanego problemu i wskazano główny zamiar badawczy. Doktorant zdefiniował przedmiot i cel badań, a także problemy badawcze. Poza tym, nakreślono strukturę pracy i przedstawiono informacje o zawartości merytorycznej poszczególnych rozdziałów rozprawy. Wstęp zawiera wymagane informacje.

Treść pracy jest zgodna z jej tematem. Jeśli zaś chodzi o proporcje pomiędzy częścią teoretyczną i badawczą, to część teoretyczna jest bardziej rozbudowana. W części teoretycznej Doktorant zawarł problematykę istotną z punktu widzenia tematu

rozprawy. Można stwierdzić, że w przedstawił – w sposób usystematyzowany – zagadnienia węzłowe z punktu widzenia poruszanej problematyki. Generalnie, Autor dość swobodnie porusza się, by tak rzec, w obszarze zagadnień, którym rozprawę poświęcił. Uwagę można jednak zgłosić do fragmentu opracowania, który dotyczy oględzin (rozdz. 8). Mianowicie, oględziny (czynność dowodowa) – precyzyjnie rzecz ujmując – są czynnością procesowo-kryminalistyczną, Doktorant wskazał, że jest to czynność procesowa (s. 196). Z kolei na s. 197 jest fragment, cytat: *W przypadku poważnych zdarzeń w postaci katastrof, zabezpieczenie miejsca zdarzenia jest ogromnym przedsięwzięciem policyjnym.* Co do zasady, zabezpieczenie miejsca katastrofy jest istotnie, cytat: *ogromnym przedsięwzięciem policyjnym.* Uwagę zwraca tu jednak inna kwestia, mianowicie – katastrofę określono jako *zdarzenie poważne*, zatem zdarzenie o znacznie mniejszym stopniu skomplikowania stanu faktycznego można określić jako *zdarzenie niepoważne*. W języku potocznym określenie *poważne zdarzenie* oczywiście funkcjonuje, jednakże mamy do czynienia z rozprawą doktorską. Niezrozumiały wydaje się następujący fragment na s. 198., cytat: *Oględziny nie polegają jedynie danych, celem późniejszego ich wykorzystania. Jest to działanie inteligentne, zmierzające do ujawnienia wszystkich istotnych śladów oraz zachowania właściwej kolejności ich zabezpieczenia.* Trudno o oględzinach powiedzieć, że jest to działanie inteligentne. Przeprowadzanie czynności oględzin (zwłaszcza oględzin miejsca) niewątpliwie wymaga m.in. doświadczenia i umiejętności koncepcyjnego myślenia. Podrozdział 8.2 rozpoczyna się od zdania, cytat: *Oględziny miejsca eksplozji bankomatu są niezwykle istotną czynnością wykrywczą.* Oględziny są czynnością procesowo-kryminalistyczną, zaś przebieg i wyniki tej czynności mogą być kluczowe z punktu widzenia czynności wykrywczych. Krytyki nie wytrzymuje także zdanie kolejne (s. 204), cytat: *Właściwe jej przeprowadzenie determinuje ujawnienie i zabezpieczenie śladów kryminalistycznych, które w wyniku dalszych badań, mogą przyczynić się do wykrycia sprawcy przestępstwa.* Poza błędami językowymi, jest ono po prostu niezrozumiałe. Uwagę zwraca z kolei fragment na s. 207., cytat: *W toku oględzin miejsca eksplozji bankomatu istotne jest zabezpieczenie śladów podlegających badaniu fizyko-chemicznemu, w kierunku użytych materiałów wybuchowych.* W rzeczy samej, wskazany rodzaj śladów jest istotny z powodów, na które Doktorant wskazał. Powstaje jednak pytanie – dlaczego w przypadku oględzin miejsca wybuchu (eksplozji bądź detonacji) tylko takie ustalenia są ważne. Trzeba zauważyć, że znaczenie (z punktu widzenia identyfikacji osobniczej zwłaszcza) mają także inne ślady kryminalistyczne. Jeśli mamy do czynienia z miejscem wybuchu (urządzenia wybuchowego bądź ładunków materiałów wybuchowych), to należy mieć świadomość, że urządzenie wybuchowe skonstruował

człowiek i podłożył (urządzenie bądź ładunek MW) także człowiek; mógł zatem pozostawić ślady daktyloskopijne, biologiczne, zapachowe. Takie okoliczności należy brać pod uwagę. Doktorant przedstawił sztamkowy sposób postrzegania oględzin miejsca wybuchu. Generalnie zagadnienia omówione w rozdział 8. wymagają uporządkowania. Przywołane powyżej uwagi nie obniżają ostatecznie merytorycznego waloru rozprawy.

Część empiryczną pracy należy ocenić pozytywnie. Część metodologiczną opracowano szczegółowo (metody, techniki, narzędzia badawcze). W rozdziale 12. zaprezentowano – w przystępny i usystematyzowany sposób – wyniki badań ilościowych; w rozdziale 13. natomiast przedstawiono wyniki badań jakościowych. Niewątpliwie, wartościowe jest, jeśli chodzi o uzyskane wyniki, ich graficzna prezentacja. Dyskusji wyników poświęcono rozdział 14. Lektura tej części rozprawy uprawnia do konkluzji, że Doktorant wykazał się dociekliwością badawczą. W konsekwencji uzyskał odpowiedzi na sformułowane pytania badawcze oraz zweryfikował hipotezę badawczą. Uzyskane w toku przeprowadzonych badań wyniki pozwoliły na sformułowanie konstruktywnych wniosków. Na uwagę zasługują sformułowane zalecenia zmierzające do poprawy efektywności ścigania sprawców przestępstw popełnianych z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych (s. 366) .

Jeśli chodzi o dobór, analizę i interpretację materiałów źródłowych oraz literatury przedmiotu, to należy stwierdzić, że dokonano właściwego doboru literatury. Ilość zgromadzonych i poddanych analizie regulacji, źródeł internetowych, orzecznictwa wskazuje na dociekliwość badawczą.

IV. Strona edytorska rozprawy i poprawność językowa

Do strony edytorskiej przedmiotowej rozprawy nie można w zasadzie zgłaszać uwag. Przedstawiony wywód jest spójny, a przekaz uporządkowany, najogólniej rzecz ujmując. Uwagę zwraca staranność jaką zachowano m.in. w dokumentowaniu badań i prezentowaniu ich wyników. Jeśli chodzi o poprawność językową, to jest ona zgodna ze wskazaniem normy językowej. Sprawność narracyjna jest dość dobra, chociaż są w rozprawie obszerne fragmenty, które wpisują się raczej w normę użytkową, nie wzorcową. W tekście występują błędy stylistyczne, zwroty potoczne, np. (...)*kopalnią śladów kryminalistycznych będzie...* (s. 209). Zwrócenie uwagi na te aspekty jest o tyle uzasadnione, że przedmiotowe opracowanie to rozprawa doktorska i język sformalizowany jest bez wątpienia pożądany. Ostatecznie wskazane okoliczności nie obniżają wartości merytorycznej pracy, a ta jest tutaj kluczowa.

V. Konkluzja recenzji

Biorąc pod uwagę kryteria takie, jak: problematyka i temat rozprawy, obrane cele, sformułowany problem badawczy, zastosowane metody badawcze, a także strukturę rozprawy i zawartość merytoryczną – oceniam przedmiotową rozprawę pozytywnie. Doktorant wykazał się znajomością podjętej problematyki, dociekliwością badawczą i osiągnął założenia badawcze, które dotyczyły kwestii ustalenia zagrożeń oraz oceny zabezpieczeń rynku kart płatniczych oraz identyfikacji cech sprawców przestępstw popełnianych przy wykorzystaniu instrumentów płatniczych.

Uwzględniając wymogi określone w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1789), można uznać, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr. Piotra Peterka pt. *Metody działania sprawców przestępstw popełnianych z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych* wymagania stawiane tego typu pracom naukowym. Doktorant opanował wiedzę teoretyczną i metody badawcze niezbędne do samodzielnego prowadzenia badań. Wnoszę zatem o dopuszczenie mgr. Piotra Peterka do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie: nauki prawne.

dr hab. Magdalena Zubańska